

EKOLOŠKI

BILTEN besplatan primjerak DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE

* GODINA 2 * BROJ 11 * ODŽAK * 01.05.2010.

- Drugo lice
- Predsjednik vlade ŽP za naš bilten
- Spor oko ekologije
- Ambalažni otpad na leđima potrošača

Ekološki bilten Društva prijatelja prirode
"Lipa"Tel.: 031 762 135
031 711 666

Fax.: 031 711 665

www.vrbovac.com

dpp.lipa.odzak@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik

Ivo Lubina

Izvršni urednik

Zijad Terzić

RedakcijaNiaz Šabić
Katarina Čamber
Asmer Kršić
Mirzeta Topolović**Grafička obrada**

Ivica Katić

Lektor

prof. Dževida Porobić

Tiraž

200 primjeraka

Štampa

GRAFIK DESIGN Odžak

**Projekt izdavanja Biltena
financira:**MINISTARSTVO PROMETA,
VEZA, TURIZMA I ZAŠTITE
OKOLIŠA ŽUPANIJA
POSAVSKE
i
Općina Odžak

ŠEZDESET DANA ZA NAŠU PLANETU

Što naš narod kaže: „U svakom zlu neko dobro“

Svjetski fond za prirodu (WWF) organizira kampanju „Sat za našu planetu“ koja poziva ljude širom svijeta da na jedan sat (27.03.2010. 20.30-21.30 sati) ugase svjetla i tako pomognu u štednji električne energije. Kažu, milijarda ljudi u preko 4000 gradova podržava ovu akciju, a ugašeno je osvjetljenje na 1200 najvećih svjetskih spomenika kao što su Eiffelov toranj i egipatske piramide. Mnoge velike multinacionalne kompanije (Coca Cola, Canon, McDonalds, Google i dr.) gase svoje reklame i svjetla u svojim prostorijama. Akcija je otpočela 2007.godine u Sydneyu, a ove godine realizira se u 125 država širom svijeta.

Dok cijeli svijet gasi svjetla 60 minuta, mi smo ih ugasi preko 60 dana. Naše su ulice i sokaci u tami i nema naznaka da će se uskoro postići dogovor i uključiti javna rasvjeta. Ne želim biti maliciozan i reći da mi prednjačimo ispred ostatka svijeta, da smo primjer ekološke osviještenosti. Jesmo li mi primjer kako se štedi električna energija?

Svjesni smo sve većeg stepena svjetlosne zagađenosti u urbanim sredinama, nemogućnosti da se vidi zvjezdano nebo. Mi smo sretnici i nesmetano, za vedre noći, možemo ne samo vidjeti zvjezdano nebo već i golim okom razlučivati određena sazviježđa i pojedine zvijezde. Napredak i svjetski razvoj neminovno sa sobom nose i negativne refleksije, a na nama je da se trudimo da one budu što manje. Da svojim postupcima ne doprinosimo uništavanju prirodnog okruženja, bar kad ne moramo.

Ivo Lubina

SADRŽAJ

2. **Lubina Ivo** - Šezdeset dana za našu planetu
3. **Intervju** - Predsjednik vlade ŽP za naš Bilten
4. **Lubina Ivo** - Dan planete Zemlje
4. **Agencijske vijesti** - Eko oko
5. **Ilić Ilija** - Saniranje ekološke bombe
6. **Ilić Ilija** - Ambalažni otpad na leđima potrošača
7. **Nedić Zlatko** - Posavske ptice grabljivice
8. **Knežević Anto** - Spor oko ekologije
9. **Lubina Ivo** - Sa Gradaččanima na Vardu
10. **Čamber Katarina** - Flaširana voda
11. **PS BiH** - Pomoć u planini
11. **Kršić Asmer** - Godišnja skupština ribara
12. **Omerbašić Šefika** - Drugo lice
13. **Lubina Marija** - Živite zdravo
14. **Topolović Mirzeta** - Kopriva
15. **Šabić Niaz** - Sadržaj, a ne izgled
16. **Kalendar značajnih datuma**
16. **Terzić Zijad** - Foto vijesti
16. **Plan rada za 5. i 6. mjesec**

PREDSJEDNIK VLADE ŽUPANIJE POSAVSKE ZA NAŠ BILTEN

1. Kako ocjenjujete zaštitu okoliša u Županiji Posavskoj?

Moram priznati da stupanj zaštite okoliša u Županiji Posavskoj nije na zavidnoj razini. Postoji više razloga zbog takve situacije, no zacijelo prednjači nedostatak ekološke svijesti i nedovoljne ekološke educiranosti stanovništva. Ako se tome doda i uvijek prisutan nedostatak finansijskih sredstava za takve projekte, u konačnici slika nije baš sjajna.

2. Neupitna je polemika oko ugroženosti planete Zemlje nesavjesnim djelovanjem čovjeka. Gdje su u Županiji Posavskoj takvi propusti?

Nedostaje djelovanja na osnovi načela predostrožnosti. Nedostaje uvažavanje znanstvenog mišljenja sa svježim o ishodbima najgorih mogućih scenarija i njihovih mogućih posljedica za prirodu i čovječanstvo. Nažalost, sve to još uvijek je na margini našeg promišljanja. U ekonomski slabim sredinama kakva je i Županija

Posavska proračunski novac mora se usmjeravati prema stavkama koje ne ostavljaju više prostora i za projekte kakvi su ekološki, unatoč tomu što su i oni značajni.

3. Kakvi su izgledi da se u sjevernom dijelu BiH organizira ekološko zbrinjavanje otpada, spalionica, deponije ili sl.?

Za izgradnju deponije koja bi mogla ekološki zbrinuti otpad sa reciklažom potrebna su velika finansijska sredstva koja gotovo ni jedna općina pa ni županija sama ne bi mogla da financira, te je za takvu deponiju potrebna suradnja sa više općina u regiji. Bilo je već određenih inicijativa oko takve zajedničke deponije, no tada se jave i problemi izbora same lokacije deponije.

Za spalionicu je također teško naći financijera, izuzev manje spalionice koja bi vršila usluge spaljivanja opasnog otpada u manjim količinama. Za sve ove investicije potrebna je uraditi Investicione planove i programe, a sredstva za implementaciju otvaraju se sve više iz europskih fondova.

4. Kako je moguće na našem području ukloniti divlje deponije uz rijeke i slična mjesta?

Potrebno je prekinuti sa „praksom“ da stanovnici naših općina formiraju takve deponije uvođenjem rigoroznih kazni za sve one koji zagađuju okoliš nesavjesnim ostavljanjem otpada gdje mu nije mjesto. Samo uklanjanje takvih deponija ne iziskuje mnogo sredstava, jer na razinama općina postoje komunalna poduzeća koja bi trebala da osiguraju minimalna sredstva da se taj otpad ukloni i preveze na postojeću deponiju.

DAN PLANETE ZEMLJE

Vremenske prilike, bolje reći neprilike, nisu dozvolile da se ovogodišnje obilježavanje Dana planete Zemlje realizira onako kako je zamišljeno. Za razliku od prošlogodišnjeg, ovo se trebalo upotpuniti sa dva nova sadržaja, prikupljanjem otpada ulicama i trgovima u centru grada (područne škole središtima sela) i uličnim performansom, a za ulične utrke kategoriju «I. - IV. razredi» smo podijelili u dvije grupe (I. II. i III. IV.).

Već od jutarnjih sati moglo se naslutiti zlo, sitna kiša je u više navrata pokvasila asfaltnu podlogu. Aktivnosti prikupljanja otpada su uz poteškoće realizirane, ali ulični performans i ulične utrke su odgođeni. Organizacijski odbor je procijenio da je sigurnost učesnika na prvom mjestu. Za nadati se da nije uzaludan trud organizatora na pripremi ove manifestacije i da će se naći prostora da se planirane aktivnosti i ostvare.

Lubina Ivo

EKO OKO

Treći međunarodni festival ekološkog filma "Eko oko" pod motom "Što sad?" održan je od 3. do 7. ožujka u Sarajevu pod generalnim pokroviteljstvom Federalnog ministarstva okoliša i turizma. Pitanja budućnosti planete na globalnom planu dobila su dramatične razmjere do apokaliptičnih predviđanja, a znanstvena argumentacija sve temeljitije potvrđuje opasnosti od zagađenja i globalnog otopljanja za zdrav život na Zemlji.

Festival "Eko oko" zato nastoji predstavljajući filmove, izložbi i drugih pratećih sadržaja umjetnika iz Sarajeva, Bosne i Hercegovine, Europe i svijeta, omogućiti bosanskohercegovačkoj publici direktno sudjelovanje i upoznavanje događanja i kretanja u umjetnosti, nove poetike, stilove i nove medije,

ali i različita viđenja i rješenja problema s kojima se suočavamo u suvremenom svijetu.

Na Festivalu je prikazano 20 filmova autora iz devet zemalja - Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Egipta, Velike Britanije, Irana, Španije, Francuske, Švicarske i Bosne i Hercegovine. U konkurenciji za zlatnu, srebrnu i brončanu pahuljicu bili je 17 filmova, a ocjenjivao ih je žiri Festivala u sastavu - Slaviša Mašić, dr. Vladimir Beus, Nedžad Begović, Dino Kassalo i dr. Samir Dug. Izvan natjecateljske konkurencije 5. ožujka prikazani su tri američka filma, među kojima je i film "Odgovor Amerike na klimatske promjene" koji je američki predsjednik Barack Obama predstavio na Sammitu u Kopenhagenu. Osim filmova je predstavljeno u dva posebna programa - izložba/video-instalacija "Bosanski brdski konj", autora Dine Kassala i predstava Altheatra iz Sarajeva "Sanjao sam sve je bijelo".

FMOIT

Na mjestu ispuštanja otpadnih i toksičkih tvari u rijeku Bosnu traju radovi na zaštiti kvalitete vode

SANIRANJE „EKOLOŠKE BOMBE“

Novim potpisanim ugovorom vrijednim oko tri milijuna i 250 tisuća maraka, planiran je dovršetak rekonstrukcije svih objekata s ugradnjom neophodne hidro-strojne, elektro i sve druge opreme. Kako je predviđeno projektom, svi planirani radovi trebaju biti okončani tijekom iduće godine.

Zaštita kvalitete voda - naziv je projekta, kojega već četiri godine implementira u nekoliko općina, među kojima je i odžačka, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, a čiji je završetak planiran potkraj iduće godine. Taj projekt ocijenjen je kao „visoko prioritarna investicija“ jer mu je cilj dodatno povećati kapacitete lokalnih komunalnih poduzeća i smanjiti onečišćenje rijeka. Za odžačku lokalnu zajednicu to znači saniranje cjevovoda prema rijeci Bosni, kojoj gravitira oko 10 tisuća stanovnika, tretiranje otpadnih voda i ugradnja postrojenja pročištača. Do sada je u taj projekt u općini potrošeno oko 510 tisuća maraka uloženi u uređenje objekata. Od tog iznosa, 400 tisuća osiguralo je Federalno ministarstvo okoliša i turizma, a

preostala sredstva Općina Odžak.

U sklopu te investicije izvršeno je čišćenje, uređenje, planiranje i ograđivanje cjelokupnog prostora postrojenja, urađena je trafostanica s potrebnim dovodom s elektro mreže, obnovljena upravna zgrada, te odvezen sav otpad iz kruga postrojenja. Novim potpisanim ugovorom vrijednim oko tri milijuna i 250 tisuća maraka, planiran je dovršetak rekonstrukcije svih objekata s ugradnjom neophodne hidro-strojne, elektro i sve druge opreme. Kako je predviđeno projektom, svi planirani radovi trebaju biti okončani tijekom iduće godine.

Koliko je to značajna investicija, pokazuju i podaci o razini zagađenosti okoliša i onečišćenja rijeke Bosne na mjestu ispuštanja

otpadnih kanalizacijskih voda pokraj Odžaka. Prema „okvirnoj vodoprivrednoj osnovi“ emisija onečišćenja je gotovo maksimalna, a stupanj zagađenja u slivu ocijenjen je s čak 90 posto. Ti i mnogi drugi zabrinjavajući podaci idu u prilog što brže izgradnje postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda. Time bi se, kažu stručnjaci, reguliranjem otpadnih voda zaštitili resursi vode za potrebe vodoopskrbe, potom podzemne vode od prodora toksičkih materijala, te sačuvala riječna voda koja je budućnost svakog područja, pa tako i odžačkog. Osim toga, uklonila bi se na dulje vrijeme postojeća ekološka opasnost, koja je zasad, slikovito rečeno, na granici eksplozije.

Ilić Ilija

Ogromna količina samo plastike, koja se uveze svake godine, većinom završava pokraj cesta, u rijekama i na odlagalištima

AMBALAŽNI OTPAD NA LEĐIMA POTROŠAČA

Da je ambalažni i drugi otpad prava ekološka bomba i za manje sredine, kakva je odžačka, pokazuju frapantni podaci, gotovo nevjerovatni. Prema svim procjenama, dnevno se na području odžačke općine „proizvede“ čak 10 tona raznoraznog otpada koji najvećim dijelom završava na divljim deponijama. U tonama političkog otpada, u kojemu se ova država nalazi već godinama, sve veći problem pričinjava i onaj komunalni, koji također postaje dio naše realnosti. Prema podacima iz Agencije za statistiku BiH i Uprave za indirektno oporezivanje, prošle godine uvezeno je više od 2,2 milijuna kilograma PVC-e vrećica. Ta ogromna količina plastike koja se uveze svake godine većinom završava pokraj cesta, u rijekama i na odlagalištima. Nakon smanjenja nabujalih rijeka koje širom zemlje gotovo svake godine poplavile velike stambene površine i obradiva zemljišta, gradovi se suočavaju s gorućim problemom tonama nagomilanog ambalažnog otpada: plastičnih boca, kesa i limenki „nasukanih“ na obale rijeka. Centri civilnih inicijativa (CCI) uputili su otvoreno pismo kritike i upozorenja Ministarstvu za okoliš i turizam Federacije povodom kritične ekološke situacije.

Gubici i zbog otpada

Kako navode, tona nakupljenog ambalažnog otpada samo u rijekama mogle bi prouzrokovati ekološku katastrofu za sve gradove kroz koje rijeke prolazi. "Svaki građanin BiH, ili u gorem slučaju svaki turista, može primijetiti da BiH nema

kvalitetne strategije, a posebno ne povlači kvalitetne poteze na terenu, koji bi umanjili prisustvovanje otpada u okolini. Značajan dio nezbrinutog otpada jest i ambalažni. Na različitim razinama vlasti postoje određeni dokumenti koji bi trebali imati funkciju strateškog okvira, ali nema naročito vidljivih rezultata", kažu u CCI. Prema ocjenama te nevladine organizacije, Federacija već sada trpi golemi novčani gubitak zbog neusvajanja potrebnih zakonskih rješenja kojima bi se regulirao ambalažni otpad. Kako se već godinama izbjegava usvajanje prijeko potrebnih propisa koji reguliraju tu problematiku, od kojih bi zasigurno najznačajniji bio pravilnik o upravljanju ambalažnim otpadom, usvajanjem zakonskih rješenja osiguralo bi se trajno rješenje za problem ambalažnog otpada, čime bi se osigurali i prihodi između 10 i 20 milijuna maraka godišnje.

Kako do reciklaže !?

To bi automatski značilo i otvaranje novih radnih mjesta, ali - što je također značajno, spriječilo onečišćenje okoliša. U Centru civilnih inicijativa ističu kako su tu nevladinu organizaciju već kontaktirale zainteresirane strane iz Švedske za otkup kompletnog papirnog, plastičnog i staklenog otpada u BiH, ali zbog nedostatka zakonskih propisa, sve to ostaje mrtvo slovo na papiru. Drugim riječima, na potezu su političari. U Ministarstvu okoliša i turizma Federacije kažu da su njihove aktivnosti na rješavanju problema proizvodnje i uporabe plastičnih kesa tek na početku. "Zaštita okoliša je vrlo

skupa! Trenutno u suradnji s jednom domaćom firmom provodimo model upravljanja ambalažnim otpadom u sustavu integralnog upravljanja, gdje je sva odgovornost prebačena s potrošača na proizvođača-da proizvođač - onaj tko stavlja u promet otpad i upravlja njim" ističu u tom ministarstvu. Drugim riječima, u ovom trenutku se razmišlja o mogućnosti uvođenja organiziranog prikupljanja i reciklaže, koja je jako skupa, te uvođenju poreznih opterećenja po uzoru na neke europske zemlje.

Nove i nove deponije

Da je ambalažni i drugi otpad prava ekološka bomba i za manje sredine, kakva je odžačka, pokazuju frapantni podaci, gotovo nevjerovatni. Prema svim procjenama, dnevno se na području odžačke općine „proizvede“ čak 10 tona raznoraznog otpada koji najvećim dijelom završava na divljim deponijama. U ovdašnjem komunalnom poduzeću ističu da se dnevno samo od 900 domaćinstava (grad Odžak broji oko tri tisuće) zbrine 12 kubika otpadnog materijala, pa onda nije teško izračunati koliko je to godišnje. Ovaj i slični problemi uvijek su po pravilu posljednji na dnevnom redu lokalnih zajednica ili uopće nisu. Nedavni regionalni sastanak u Zenici o temi rješavanja problema otpada polučio je i nekoliko zaključaka. Iako se sve „vrtjelo“ oko „svijetlih“ primjera nekim zemljama regije, Bosna i Hercegovina od toga neće imati puno „vajde“. Ako se znade da se plastični otpad razgrađuje i do tisuću godina, onda valjda svima treba biti jasno koliki je to problem i za državu i za građane.

OTPAD PRIJETI TURIZMU

Turistička zajednica Posavske županije promovirala je projekt pod nazivom "Posavina - raj za lov i ribolov", koji je implementiran sredstvima Europske komisije u osam posavskih općina. Iako je Europska komisija za razvoj turizma u taj projekt uložila 295 tisuća eura ili 89 posto vrijednosti projekta, malo tko se osvrnuo na potrebu rješavanja već postojećeg i stalno gomilanog otpada. Cilj projekta jest, kako su mnogi istaknuli, vratiti Posavinu na kartu lovno-ribolovnih resursa države i šireg okruženja, ali u stvarnosti turistički raj u Posavini nije raj ako se ne riješi ambalažni i drugi otpad.

Ilić Ilija

POSAVSKE PTICE GRABLJIVICE

Govoriti o ornitofauni bilo koga geografskog prostora ima veliki ekološko - sistematski značaj. Biodiverzitet ptica Posavine je važna kategorija u smislu održavanja ekološkog ekvilibrija pri čemu ptice grabljivice imaju nemjerljiv značaj. Vrste grabljivica najvećim djelom potiču iz reda *Falconiformes* sokolovki, te jedan dio ptica potiče iz reda *Strigiformes* sove. Najčešća grabljivica naših prostora jest vrsta *Buteo buteo* L. - škanjac mišar. Vrsta je dosta prepoznatljiva, dobar letač robusnoga tijela. Zanimljiva je sistematika ove vrste jer je neki svrstavaju u porodicu *Accipitridae* jastrebovi, a drugi je sistematiziraju u porodicu *Aquilidae* orlovi. Većina ljudi ne poznaje ovu grabljivicu. Naime, jedni smatraju da se radi o jastrebu, a drugi je miješaju sa vrstom običnog kopca. Ptica je veliki predator, hrani se miševima i drugim glodavcima, a povremeno kao hrana mogu poslužiti i zmije. Škanjac mišar gnijezda gradi na nepristupačnim mjestima, jer se boji čovjeka, gdje polaže mlade i skrbi o njima. Ptica ima jako dobar vid, a svoj plijen vreba iz zraka praveći kružne letove visoko iznad svoga lovišta. Danas je broj ovih vrsta dosta smanjen, jer su ugrožene od strane čovjeka koji ih lovi vršeći njihovu preparaciju kao lovački trofej. Velika je greška što čovjek ne poznaje dovoljno ovu vrstu. Prema literaturi koja govori o ornitofauni BiH govori se da je nekada u doba Austro - ugarske monarhije na ovim prostorima bila prisutna i vrsta *Buteo lagopus* gaćasti škanjac koji ima perje preko nogu i kandži, po čemu je i dobio narodni naziv.

Accipiter nisus - obični kobac mnogo je manja ptica od prethodno pomenute. Jako je okretna i za razliku od škanjca, dosta je socijalna jer joj ne smeta ljudska prisutnost u tolikoj mjeri. Naime, ova grabljivica je često prisutna u selima i drugim mjestima ljudskih obitavališta gdje se hrani manjim pticama, glodavcima, šišmišima itd. Veoma je brz i okretan, a fizionomija tijela i građa krila mu omogućava veoma brzu promjenu smjera letenja. Jako ga je teško prepoznati u prirodi, a lako se prepoznaje po brzom letu, veoma brzim i kratkim zamasima krila. Na ventralnom grudnom dijelu je crvenkasto crne i bijele boje, a na krilima tamnosmeđe do crne boje. Ima dug rep i duge noge, jako dobar vid, te kukasti mali kljun koji mu pomaže u ishrani. Od ostalih vrsta grabljivica nalazimo širok dijapazon. U toku ornitoloških pormatranja ovoga prostora, moguće je u pojedinim proljetnim danima vidjeti i jastreba *Accipiter gentilis* kada izlaze na svadbene letove pred parenje. U to vrijeme imaju čudan oblik glasanja u obliku kliktanja. Od ostalih grabljivica dominiraju ptice iz reda sova *Strigiformes*. *Strix aluco* ili šumska sova je povremeno viđana u posavskim šumama, ali je često viđana u blizini naselja gdje se gnijezdi u šuplinama zidova, ukrasnim crnogoričnim biljnim vrstama i sličnim staništima. Hrani se sitnim glodavcima, a neprobavljene dijelove izbacuje iz želudca (gvale) po kojima se često može pronaći stanište ove ptičje vrste.

Nedić Zlatko, prof.

SPOR OKO EKOLOGIJE

Danas je gotovo svakom pojedincu jasno da ekološki problemi prijete opstanku čovječanstva. Čovjek baca u okoliš ogromne količine otpada i stotine tisuća štetnih sintetičkih kemikalija; izumiru životinjske i biljne vrste; otapaju se ledenjaci; pomiču se granice između godišnjih doba; genetski modificirani organizmi prijete razvoju prirodnih organizama; poljoprivredno tlo, voda i zrak postaju sve zatrovaniji; smanjuju se zalihe prljavih izvora energije (ugljena, plina, nafte, radioaktivnih elemenata); prijeti nedostatak pitke vode i zdrave hrane...

Nažalost, ekologija ne nudi hitna i konkretna rješenja ekološke krize. Nedavni sastanak u Kopenhagenu završio je potpunim neuspjehom: nije usvojen nijedan zakon o poboljšanju klimatskih prilika u svijetu. Čini se da je sama ekologija postala dio problema. Stanje okoliša najviše se pogoršalo upravo u razdoblju postojanja ekologije. Kako je to moguće i zašto je tako? Koji su razlozi neuspjeha svih važnijih međunarodnih dogovora (od Kyota do Kopenhagena)?

U ovom napisu navodimo pet osnovnih razloga ekološke krize: 1) čovjekovu sebičnost; 2) brzo navikavanje pojedinaca na lagodan život; 3) čovjekov nagon za razaranjem; 4) kratkoročno planiranje; 5) pojedinčevo prilagođavanje zahtjevima društva.

Sebičnost

Društveni razvoj i gospodarski rast počivaju na zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba kao što su hrana, voda, odjeća i sklonište od vremenskih nepogoda. Međutim, urođena sebičnost (nagon za samoodržanjem) nagoni čovjeka da zgrće daleko više nego što mu je potrebno za opstanak. Na primjer, mnogi ljudi imaju podosta košulja i haljina koje ne obuku niti jedanput u godini dana. Kakva je svrha robe koja godinama stoji neupotrijebljena?

Na to pitanje postoje dva odgovora. S jedne strane, posjedovanje mnogih i skupih predmeta jest pokazatelj društvenog ugleda. S druge strane mnoštvo proizvoda osigurava egzistenciju milijunima radnika-proizvođača. Nažalost, suvremena proizvodnja ima niz negativnih posljedica po okoliš: prilikom eksploatacije mi uništavamo prirodu (planine, livade, rijeke, mora), a zatim okoliš *zagađujemo* milijunima tona odbačenih proizvoda.

Navikavanje na lagodu

Pokretač znanstvenoga i tehnološkoga razvoja nije dobrobit zajednice, nego novac. Novac je mjerilo društveno prihvatljive sebičnosti. Novac se

nalazi u pozadini suvremenih «pomagala» (zapravo «odmagala»).

Znanstveno-tehnološki razvoj čovjeku olakšava život. Često govorimo da *više ne možemo živjeti bez svakodnevnih stvari* poput električne struje, hladnjaka i sušila za kosu. Nažalost, ogromnu cijenu tih «blagodatnih» plaćaju i priroda i ljudi. Hidrocentrale uništavaju ekosustave oko rijeka. Atomske centrale ispuštaju štetno zračenje. Termocentrale zagađuju okoliš i izazivaju niz bolesti. Hladnjaci sadrže kemikalije koje uništavaju ozonski sloj. Sušilo za kosu stvara elektromagnetne vibracije koje štetno djeluju na čovjekovo zdravlje.

Nagon za razaranjem

Budući da su i političari i međunarodna javnost svjesni katastrofalnoga stanja okoliša, postavlja se logično pitanje: zašto se ne poduzimaju odgovarajuće mjere za poboljšanje tog stanja? Odgovor nudi psihologija. Psiholozi su dokazali da u čovjeku, osim nagona za ljubavlju (za samoodržanjem i produžetkom vrste), postoji i nagon za uništenjem i samouništenjem. To je u skladu s činjenicom da svaki organizam polagano umire: biološke stanice organizma stare i umiru tijekom cijeloga života. Svi su organizmi genetski programirani da umru. Čovjekov nagon za uništavanjem (i samouništenjem) je *podsvjestan* i teško ga je svjesno nadzirati; stoga zajednica to pokušava riješiti *nesvjesnim* usađivanjem poželjnih oblika ponašanja od najranijega djetinjstva: religijska i etička načela, u pravilu, zabranjuju i ubojstvo i samoubojstvo.

Koliko je nagon za uništavanjem općeprihvaćen pokazuju primjeri iz svakodnevnoga života. Danas se u gotovo svakom kućanstvu mogu naći stotine štetnih proizvoda i dokazano otrovnih sintetičkih kemikalija (od deterdženata i kozmetičkih proizvoda do paste za zube). U mnogim američkim hotelima i restoranima na stolovima se nalaze vrećice umjetnih šećera-zaslađivača za kavu ili čaj. Na vrećicama tih proizvoda nalazi se upozorenje: «Uporaba ovoga proizvoda može biti opasna po Vaše zdravlje. Ovaj proizvod sadrži saharin, za koji je ustanovljeno da izaziva rak na laboratorijskim životinjama.» Dakle, dokazano opasan proizvod pušten je na tržište zbog profita.

Slično je i s pušenjem: ono što pušači rade sebi (i onima oko sebe koji udišu njihov dim), to rade i drugi naši suvremenici: svjesni su težine situacije, ali

podsvjesno i dalje rade na uništavanju i okoliša i sebe.

Kratkoročno razmišljanje

Čovjekove prirodne sposobnosti više ne mogu pratiti tehnološki razvoj. Suvremena se računala razvijaju brže nego ljudski mozak. Zbog prevelike brzine tehnorazvoja koji ide u neočekivanim smjerovima sve je teže dugoročno planirati. Rijetko koja velika tvrtka ili sveučilište imaju dugoročnu strategiju razvoja, recimo planove za slijedećih pedesetak godina (a to je razdoblje u kojemu trebaju živjeti naša djeca). Nas zapravo *ne zanima* kako će živjeti naši potomci. Ono što određuje budućnost naše djece nije naša ekološka svijest, nego *naša destruktivna praksa*.

Većina ekologa osjeća *istinsku* zabrinutost za okoliš. Međutim, taj osjećaj niti u najmanjoj mjeri ne popravljaju katastrofalnu stvarnost. Štoviše, suvremeni pokušaji podizanja ekološke svijesti (preko lokalnih i međunarodnih konferencija, masovnih medija, zakonske regulative) još više pogoršava stanje okoliša. Dolazak sudionika na propali samit u Kopenhagenu koštao je milijune dolara koji su se mogli upotrijebiti na zaštitu prirode, a ne na prazne priče o zaštiti. Ekološki časopisi tiskaju se na papiru koji sadrži otrovne kemikalije (za proizvodnju celuloze i tiskarskih boja). Sam je papir nastao sječom drveća. Tako naše ekološke priče pomažu da se svake godine u svijetu praktično isijee ili spali šumska površina veličine države Nepal.

Postoji rašireno mišljenje da je ekologija zapravo «luksuz bogatih»; luksuz koji plaćaju siromasi. Primjerice, danas siromašni azijski ribari oštro prosvjeduju protiv ekoloških zakona koji im ograničavaju ulov ribe. Ribarima je zaštita okoliša nevažna, jer se bore za puko preživljavanje (riba im je jedini izvor prihoda). Ekolozi upozoravaju da neograničeni ribolov dovodi do potpunog izlova ribe. Zato ekolozi ribarima predlažu da love manje i rjeđe (tj. da polugladuju). Pri tome se previđa činjenica da je do sadašnjega stanja (do izlova ili zabrane ribolova, kao u Somaliji) došlo zbog napuštanja tradicionalnih načina ribolova (s manjim mrežama napravljenim od prirodnih materijala) i zbog prihvatanja «naprednih načina ribolova». Upravo skupi eksplozivi i velike mreže od umjetnih (i štetnih) materijala dovode do katastrofa u kojima ribari postaju i pirati samo da bi preživjeli.

Prilagođavanje zahtjevima društva

Za popravljivanje stanja nije bitna visoka ekološka svijest, nego temeljita promjena prakse. Naime, *naše svakodnevno ponašanje izravno pridonosi uništavanju prirode i ljudi*. Svaki puta kada sjedamo u automobil mi činimo više stvari: 1) mi sudjelujemo u uništavanju okoliša oko naftnih nalazišta; 2) mi zagađujemo zrak koji udišu svi, a ne samo vozači i vlasnici automobila; 3) mi preko ispuštenog prljavog ulja kod automehaničara zagađujemo tlo i vodu... Ukratko, dok svi zajedno «zarađujemo» (proizvođači i potrošači nafte i automobila), mi uništavamo prirodu i naše zdravlje. Postavi li se pitanje zašto je tako, odgovor je jasan: društvo vrši pritisak na pojedinca da on negativne trendove prihvati kao «normalne» i «poželjne».

Društveni ugled pripada manekenkama (koje troše skupu i po zdravlje štetnu umjetnu kozmetiku) i vlasnicima velikih automobila, privatnih jahti i zrakoplova. Dakle, nametnuti uzori (kao poželjni i normalni) jesu vlasnici skupih zagađivača. Današnji društveni uzori *nisu* biciklisti odnosno šetači (koji ništa ne zagađuju), a niti prirodno lijepe djevojke (koje upotrebljavaju prirodno lavandino ulje).

Pitanje izlaza iz krize

Ekolozi vjeruju da se može zadržati suvremeni tehnorazvoj, a odstraniti njegove negativne strane. Nažalost, *negativne su nuspojave sastavni dio tehnorazvoja*. Mi ističemo da je medicinski napredak iskorijenio niz bolesti i znatno produljio prosječnu životnu dob građana zapadnih zemalja. Ali i taj napredak ima svoju cijenu: nije riješeno pitanje sigurnoga skladištenja štetnoga medicinskog otpada (uključujući i radioaktivni otpad), a farmaceutska industrija postaje jedan od najvećih zagađivača danas (štetni sastojci lijekova odlaze u podzemne vode, što je danas veliki problem u vodoopskrbi gradova).

Vladajuća tehnologija i povišena ekološka svijest ne mogu osigurati kvalitetu i održivost života. Ekološki pristupi ne mogu riješiti ekološku krizu jer *kriza nadilazi ekologiju* i predstavlja duboku krizu modernoga načina života. U krizi su ne samo materijalni resursi, nego i tradicionalna obitelj, tradicionalno prijateljstvo, tradicionalni način života i stare moralne vrijednosti. Suočeni s teškom sadašnjicom, ljudi bi se morali oduprijeti iskušenju da uljepšavaju prošlost. Ne postoji nikakvo «zlatno doba» u prošlosti. Prošlost nije bila ni ljepša ni lakša ni mirnija od sadašnjosti. Suvremeno društvo nije ni lošije ni nasilnije od tradicionalnih društava. Srećom, postoje i optimistički scenariji budućnosti. Popravljanju stanja pridonose naše promijenjene navike, jednostavniji način života, tehnologija zasnovana na čistim izvorima energije te više vremena provedenoga s ljudima, a manje sa strojevima.

Knežević Anto

Na poziv PSD Gradina Gradačac, grupa naših planinara boravila je na Konjuhu. Kad nas je autobus ostavio ispred motela Zlaća, nastavili smo hodom do planinarske kuće Zobik. Poslije sat i pol hoda stigli smo u uređenu dolinu ispod konjuških visova: Zidina (1150m), Varde (791m), Malog Konjuha (1100m) i samog Vrhha Konjuha (1328m). Stolovi sa klupama oko planinarske kuće, velika nadstrešnica sa roštiljem uz kuhinju, sportski tereni pored šumskog potoka i razni drugi sadržaji čine ovo mjesto vrlo privlačnim.

Poslije pauze za doručak slijedi uspon po vrlo neugodnom vjetru na Vardu. Kratak odmor na vrhu i većina se vraća u dolinu, a grupa planinara produžuje prema Malom Konjuhu, gdje ima zavjetrine, sunce je vrlo ugodno, a na sjevernoj strani još ima snijega. Ne zadržavamo se ispod Malog Konjuha već se vraćamo do doma gdje nas čeka druženje uz Nuričinu harmoniku.

FLAŠIRANA VODA

Na našem području Bosne i Hercegovine ima jako puno brandova flaširanih voda, i njihov broj konstantno raste. Postavlja se pitanje, je li uopće potrebno zamijeniti vodu iz slavine sa flaširanom vodom, ako je vodovodna voda dovoljno čista za piće. Većina znanstvenika smatra da to nije opravdano ni sa ekološke, ni sa financijske strane. Posao stoljeća je napravio onaj tko se prvi sjetio uzeti vodu iz prirode, izravno sa izvora, upakirati je u plastičnu ambalažu, nalijepiti svoj brand i na njoj zgrnuti bogatstvo.

Ljudska populacija, zaslijepljena skupim reklamama o vodi u plastičnim flašama, koja je uvijek i posvuda dostupna, te je možete nositi sa sobom, plaća i preveliku cijenu za nešto što se nalazi oko nas. Flaša vode košta 1KM, dok je 1m³ vode iz vodovoda 0.65 KM, iz čega se može vidjeti neisplativost upotrebe flaširane vode. Prema istraživanjima provedenim u SAD-u, jedan Amerikanac godišnje potroši 400 dolara za flaširanu vodu, što ukupno iznosi oko 28 milijardi plastičnih flaša samo u SAD-u. Od toga 86% završi kao otpad. Da bi se proizvelo ovoliko plastične ambalaže, potrebno je 3 milijarde litara ulja, što

je dostatno za 100 000 automobila u jednoj godini. Pri postupku proizvodnje plastičnih flaša, u okoliš se emitira 2 500 000 tona CO₂. Financijski gledano, cjelokupan proces flaširanja vode iznosi oko 100 milijardi dolara, što je dovoljno da se osigura higijenska kanalizacija i pitka voda iz vodovoda za sve dijelove Zemlje. Životna sredina je višestruko ugrožena počevši od flaširanja vode, transporta, pakovanja, do deponiranja prazne ambalaže. Znanstveno je dokazano da plastična ambalaža u kojoj se prodaje flaširana voda, u dodiru s vodom ispušta otrovne kemikalije (Bisphenol-A) od kojih neke mogu biti i kancerogene. Vrlo često u automobilima imamo flašu s vodom za piće. Temperatura u automobilu je dovoljno visoka da se dužim stajanjem vode počnu ispuštati otrovne kemikalije. Zato nije preporučljivo piti vodu iz flaše koja je neko vrijeme stajala u automobilu. Čak ako i ne držimo flašu u automobilu, moramo pomisliti koliki je put prešla dok je stigla do nas. To se odnosi na stajanje u skladištima, zatim transport kamionima, pretovar, prijevoz do lokalne prodavaonice, pa sve dok ne stigne do krajnjeg korisnika, tj. svakog od nas.

Postoji mnogo načina da pijemo čistu vodu, a da pri tome ne uništavamo Zemlju. Možemo koristiti vodovodnu vodu koja je dovoljno čista za piće, pročišćenu vodu ili čak izvorsku. Problem se javlja u velikim zemljama, kod skladištenja i recikliranja iskorištene ambalaže. Ako velike svjetske sile teško rješavaju ovaj problem, a imaju sredstava, tehnologije i znanja da ga riješe, onda se samo možemo zapitati kuda ide ambalaža koju smo mi iskoristili. Možda u Bosnu ili u Savu? Ili je na odlagalištima tik uz rijeke i čeka da vodostaj dovoljno naraste, pa da je povuče za sobom. Neki savjesniji od nas će odnijeti ambalažu na recikliranje, ali većina ju baca u kantu za smeće zajedno sa drugim otpadnim tvarima. Za potpunu razgradnju ili dekompoziciju plastičnih flaša potrebno je 100-400 godina, što znači da će se posljedice onečišćenja koje smo mi prouzrokovali osjećati generacijama poslije nas. Odžaka voda je potpuno bakteriološki ispravna za piće, tako da nema nikakve bojazni od bilo kakvih bolesti prouzrokovanih pitkom vodom. Na vama je da izaberete između čiste, jeftine i svima dostupne vode iz slavine, ili flaširane vode upitne kvalitete i sigurnosti za zdravlje.

Čamber Katarina

POMOĆ U PLANINI

Drugarska pomoć se sastoji, prije svega, u pružanju savjeta neiskusnim planinarima i drugim posjetiocima u pogledu kretanja u planini, orijentaciji, oblačenju, pomagalima, odmoru, opasnostima i ponašanju pri nesreći. Neposredna pomoć se pruža izgubljenim planinarima i drugim posjetiocima planina. Pomoć mora biti brza i efikasna i nije samo briga Gorske službe spašavanja, nego duboko moralna i ljudska obaveza svakog planinara. Pomoć mora biti srdačna, nesebična i ohrabrujuća, uz puno ljudske topline i podrške, jer unesrećeni ne smije imati osjećaj da mu se pomaže iz čiste obaveze.

Posebno je značajno efikasno pružanje pomoći dobrovoljne Gorske službe spašavanja, jer se svaki spasilac obavezao i osposobio za pružanje takve vrste pomoći. Moralni lik spasioca postignut je spasilačkim iskustvom, hrabrošću i spremnošću ličnog životnog rizika i zato spasilac ima najplemenitije ljudske osobine. Dužnost je svakog planinara da u planinu polazi kondiciono pripremljen, obučan, informisan i opremljen odgovarajućom ličnom i zaštitnom opremom i da se kroz planinu

kreće s oprezom. To mu nalaže odgovornost prema sebi, kao i prema drugim posjetiocima planina. Prilikom nesreće, planinar prvo pokušava samopomoć, a pomoć od drugih traži samo onda kada je sam sebi ne može pružati. Tuđu pomoć planinar treba da primi očekivano i sam učestvuje u njoj, zavisno od stanja u kojem se nalazi, svjesno olakšavajući spasiocima. Unesrećeni u tim situacijama treba da se bori da sačuva prisebnost.

Za spasioce ili planinare koji pružaju pomoć unesrećenom, najveća nagrada je saznanje da su ispunili svoju dužnost i humanu obavezu. To je najveće priznanje spasiocu ili planinaru. Pravom planinaru nije svojstveno da se hvali iznoseći ili precjenjujući svoje ili prisvajajući tuđe zasluge, to je suprotno planinarskoj etici. Planinar, kome je pružena pomoć, dužan je da se na odgovarajući način zahvali spasiocu.

*Izvod iz «Kodeksa ponašanja planinara BiH»
Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine*

GODIŠNJA SKUPŠTINA RIBARA

Skupština je održana 28.2.2010. na jezeru Fazankuša uz prisustvo 137 članova udruženja. Nakon uvodnih riječi predsjednika skupštine Adnana Šišića, izvještaj o radu udruženja podnio je Mato Jović, predsjednik udruženja koji je istakao da je u sklopu projekta "Posavina - raj za lov i ribolov" na jezeru Fazankuša obnovljena stara kuća udruženim snagama članova SRD „Smud“ iz Jakeša. Postavljena nova montažna kuća je i svečano predata u upotrebu sredinom godine. Pored navedenih radova, a u sklopu projekta, dobijena je i pumpa za izmuljavanje, namijenjena za čišćenje izmuljivanjem dna bare Starača u Vojskovi u dužini od 200-300 m. odnosno uređenog dijela obale Starače. Da bi pumpa bila u funkciji, potrebna je izgradnja platforme i dovod el. energije. Posebnu pažnju skrenuo je na neodgovornost pojedinih ribara, odnosno članova udruge u izlovu ribe van propisa (krivolov nedozvoljenim sredstvima, veličina, količina i lovostaji). Održano je nekoliko pripremih takmičenja u kategoriji pionira i pionirki a potom učešće na takmičenju u Živinicama gdje su postigli dobre rezultate. Od FSRS dobili smo 1200 KM na ime poribljavanja naših voda, a dogovorena je jača suradnja sa ribočuvarskom službom i policijom iz Šamca u cilju sprečavanja krivolova. Treba poduzeti sve aktivnosti prema općini, kako bi našli rješenje čišćenja divljih deponija na obali rijeke Bosne koje zagađuju vodu i uništavaju riblji fond, kao i donijeti zabranu za daljnja odlaganja smeća u blizini rijeka i drugih voda u kojima živi riba. Potrebno je naći način naplate odštete načinjene vađenjem šljunka iz rijeke Bosne.

Poslije radnog dijela skupštine svim prisutnim priređen je svečani ručak uz tradicionalni ribarski fiš-paprikaš.

Kršić Asmer

DRUGO LICE GRADA ODŽAKA

„Na krajnjem sjeveru Bosne, gdje utihnu i najjači planinski vjetrovi, gdje se dinamični i vrletni reljef dinarskih planina stopi sa nepreglednom ravnicom, kroz koju, poput pletenica najljepše djevojke Bosanke, protiče Sava rijeka u čijim tišinama trepere sjene vrba, topola, poljskog jasena, čije razrasle krošnje kriju tajne srca usplahirenih na mjesečevom sjaju, tamo gdje zriju šljive plavljie i od mora sinjega, a klasa žito zlatnije i od zlata suhoga, je Bosanska Posavina. Pružila se ispod Kozare planine na zapadu i udarila u zanosnu Unu, pa ispod Prosare planine sve do Save moćne, pa do u Donje Povrbasje u susret Lijevče polju, pa ispod Motajice čije padine je još više priljubiše rijeci Savi pa ispod Vučijaka i Trebovca gdje isprati rijeku Bosnu svom utočištu, a onda kao da osnaži, dobi krila moćna i razvuče ih najšire što može, od zanosne Majevice i duboke Save. I tako nepreglednom Semberijom, eto je sve do neustrašive Drine, koja sva odvažna kroz sjene bijelih vrba i još bjeljih topola, svoje bisere darova još moćnijoj rijeci Savi.“ (Navod iz TV emisije „Prirodna baština BiH“)

Čitajući gore navedeni citat, prvo što mi je palo na pamet je pitanje: „Zašto se mi kao društvo tako surovo ponašamo prema našim prirodnim ljepotama?“ Umjesto da radimo na unapređenju i održavanju našeg okruženja, tačnije prirode i resursa koje dobivamo od njene strane, mi se prema njoj ponašamo krajnje destruktivno što nam za rezultat daje da i mi postajemo njeni zarobljenici u tom cikličnom procesu. Kao što znamo, u našem gradu ne postoji odgovarajući prostor, ekološki prihvatljiv sistem prikupljanja, sortiranja kao ni odlaganje otpada. Jedna od važnih činjenica je i ta da se u gradsku deponiju odlaže i medicinski otpad, a deponija se nalazi na prostoru koje okružuju obradive zemljišne površine. Struktura deponije je po sistemu iskopa velike jame u koju se odlaže sav mogući otpad koji se prikuplja na cijelom prostoru opštine Odžak, jednim komunalnim kamionom. Nakon što se napuni jama otpadom, taj isti otpad se prekriva zemljom. Istovremeno meteorna i talna voda nekontrolirano prolaze kroz otpatke, otapaju u sebi raznovrsne bezopasne, ali i štetne sastojke, te iste odnose neometano u okolinu. Ovo predstavlja latentnu opasnost zaraze voda koja se nikako ne smije podcjenjivati, osobito podzemnih voda. Pored zagađenja voda, važan faktor je i zagađenje obradivog zemljišta gdje razne žitarice i sezonsko povrće imaju sposobnost usvajanja teških metala. Također, u neposrednoj blizini ove deponije nalazi se i divlje odlagalište otpada. Pored uticaja na zdravlje čovjeka ove deponije imaju i sljedeće negativne efekte: neugodni mirisi, gas deponija, vizuelni uticaji i uticaji na pejzaže, prenos zaraznih bolesti

preko glodara, ptica i drugih nametnika kojima je odlagalište ujedno i sklonište.

Ovaj problem našeg grada je društvenog karaktera i rješenje ovog problema trebalo bi početi od najnižeg institucionalnog nivoa. Opština bi trebala isprobati mogućnost realizovanja smanjenja otpada u ustanovama u kojima se vrši obrazovanje: obdaništima, školama, sportskim igralištima, dvoranama, opštinskim ustanovama, u domovima za smještaj starih ljudi, u prostorijama gdje se održavaju kursevi; mora se pratiti odbacivanje smeća, ne smije se koristiti suđe za jednokratnu upotrebu i potrebno je nastojati odbacivati što je moguće manje otpada. Razmišljanje o smanjenju otpada mora se stručno uvesti u škole. Prosvjetni radnici i učenici trebaju svjesno zajedno razmotriti kako da se najmanje otpada odbacuje. Naravno, prosvjetnim radnicima treba omogućiti posjetu odgovarajućim kursovima. Zaposleni radnici za zaštitu životne okoline, pored drugih zadataka koje imaju u opštinama, trebaju kontrolisati lokalno smanjenje smeća, razmatrati mogućnosti smanjenja smeća i predlagati nove mogućnosti, te kontrolisati njihovo sprovođenje. Treba javnosti predstaviti stvarnu situaciju iz ove oblasti, u strategiju i koncepciju razvoja u budućnosti ubaciti važnost smanjenja otpada, širiti pozitivno mišljenje o smanjenju otpada, davati potporu takvim aktivnostima, npr. organizacionu pomoć, razne druge praktične mjere, npr. cijena odvoza otpada treba biti tako napravljena da se plaća: *prema količini, prema štetnosti, prema tome da li je otpad sortiran* itd. Vrijeme je da počnemo misliti i na budućnost narednih generacija i uradimo nešto korisno za našu Planetu Zemlju!

Omerbašić Šefika

ŽIVITE ZDRAVO

Proljeće je već uveliko uzelo maha, ljeto je na pragu; pravi trenutak da se osvrnemo i na jedno i na drugo. Poslije duge, hladne i dosadne zime dolazi buđenje, radovanje proljeću i želja da ponovno osjetimo prirodu svim svojim bićem. Ali, u velikog broja ljudi se javlja i onaj dobro poznati osjećaj umora, potištenosti, manjka snage i energije, bezvoljnosti, bržeg zamaranja, manjka koncentracije tzv «sindrom proljetnog umora» ili čak «proljetna depresija». To je jedno prolazno stanje, potreba našeg organizma da se prilagodi naglim promjenama temperature i atmosferskog tlaka. Da bismo povratili izgubljenju energiju, uz zdravu i laganu prehranu, puno tekućine i zelenog čaja, potrebno je što više kretanja i boravka na svježem zraku. Drugim riječima, boravite na otvorenom što je moguće duže, radite u vrtu ili voćnjaku, šecite, bavite se sportom . . . naravno, polagano i bez naglog pretjerivanja. Znam da je danas, u vremenu ubrzanog načina života i svakodnevnih obaveza, teško naći vremena za odmor i relaksaciju, ali, vjerujte, vrijedi se potruditi. Koliko god bili zauzeti, pronađite vremena za izlazak, prošećite, jer česti boravak u prirodi najbolja je metoda povećanja sposobnosti organizma da se nosi s vanjskim okolnostima i vremenskim promjenama. Iskoristite bar vikende ili nedjelju za boravak u prirodi, daleko od svega. Ili, još bolje, planinarite?!

Dolaskom sunčanih dana treba iskoristiti sunce i sunčevu svjetlost koja stimulira najvažnije biološke funkcije, što izaziva osjećaj sreće i zadovoljstva. Postoji jedan način dopune vlastite unutrašnje energije i dokazanog antidepresivnog učinka sunčeve svjetlosti. To je tzv. «gledanje u sunce», kad snop te svjetlosti, koji ulazi u organizam putem oka, djeluje na centre u mozgu odgovorne za stimulaciju snažnih hormona (serotonina hormona sreće). Zato, gledajte direktno u sunce samo kada je blago, ujutro i predvečer, a istodobno izbjegavajte boravak na suncu zbog djelovanja štetnih UV zraka. Jedno praktično pravilo glasi: **«Ne izlažite se podnevnom suncu kada je vaša sjena kraća od vaše visine».**

U svakom slučaju, potrebno je tražiti hladovinu, nositi prikladnu odjeću, izbjegavati sunčanje u vrijeme najjačeg intenziteta (11-16 sati), imati sunčane naočale, koristiti kreme sa visokim zaštitnim faktorom... Posebnu pažnju trebaju obratiti osobe svjetlije puti, sa osjetljivijom kožom i djeca, a sve kako bi izbjegli nastanak bilo kakvog vida sunčanih opeklin. Zbog budućnosti i dokazanog porasta učestalosti melanoma iz godine u godinu.

Umjesto zaključka

Potrebno je stalno educirati, posebno mlađu populaciju, o štetnosti pretjeranog izlaganja suncu ili korištenja solarija . Edukaciju treba započeti na vrijeme, najbolje u ranoj školskoj dobi, kako bi djeca usvojila pravilne navike i stekla potrebna znanja.

Lubina Marija

KOPRIVA PRVI PROLJETNI LIJEK IHRANA

Jedna od najrasprostranjenijih samoniklih korovskih ljekovitih biljaka u našim krajevima je kopriva. Latinski naziv je *Urtica dioica*, iz porodice *Urticaceae*, kod nas poznata kao žara, a drugdje kao obična, pitoma, ili velika kopriva te pasja kupina. Rasprostranjena je u cijelom svijetu, osim u tropskim i arktičkim krajevima. To govori o njenoj velikoj moći širenja i opstanka na svim tipovima zemljišta i na mnogim i različitim staništima: uz ceste, obale rijeka, na rubovima šuma, uz ograde i na zapuštenim mjestima kao korov. Odolijeva mnogim biljnim bolestima i parazitima, pa stoga nije ni čudo da je kopriva našla svoje mjesto u narodnoj izreci: "Neće grom u koprivu". To je dvodomna biljka s velikim korijenom, visine stabljike od 60 cm (pa i do 1 m ili 1,5 m). Kao i druge biljke iz porodice *Urticaceae*, ima nasuprotno postavljene grubo nazubljene srcaste i zašiljene listove kratkih peteljki. Listovi i peteljke pokriveni su kukastim dlačicama. Na dodir se odlome i izljevaju oštar sok koji žari i izaziva crvenilo na koži. Cvjetne grančice nose ili muške ili ženske cvjetove. Neugledni su i zeleni, a

oplođuju se pomoću vjetra. Kopriva cvjeta od svibnja do rujna. Plod je maleni, jednosjemeni oraščić.

Upotreba koprive kao ljekovite biljke poznata je od davnina. Prvi povijesni zapisi koji govore o ljekovitosti koprive potiču iz I. stoljeća. Koristila se kao lijek protiv opće slabosti, te kao sredstvo za "čišćenje" organizma. U doba Grka koristila se kao svježa biljka za masažu protiv reumatskih bolova.

Danas se uveliko koristi u narodnoj medicini sa širokim dijapazonom upotrebe, a zbog dokaza i ispitanih iznimno ljekovitih svojstava služi i kao industrijska biljka, u farmakologiji te u proizvodnji kozmetike. Ljekoviti su i kao takvi se i koriste: list, korijen i sjeme. Najčešće se koriste list i korijen.

Listovi i vrške mladih grančica se skupljaju u proljeće, korijenje u proljeće i jesen, sjeme u kolovozu, a cijela stabljika s cvjetovima cijele godine. Poslije svakog branja ili košenja kopriva se podmlađuje (i do desetak puta godišnje). Kopriva je pravi multivitaminski i multimineralni kompleks, te moćan antibiotik i antioksidans. Sadrži vitamin C, karotenoide (provitamin A), vitamin K, B2, B5, pantotensku kiselinu. Obiluje mineralima i mineralnim solima: željezo, fosfor, kalcij, magnezij i sumpor. Izuzetno je bogata bjelančevinama, ugljikohidratima, mastima (triterpen i steroli). Sadrži puno klorofila, flavonoida te silicijumovu kiselinu, tanine, mravlju, octenu i maslačnu kiselinu. Tvar koja žari, sadržana je u dlačicama i sastoji se od biogenih amina (histamina, serotonin i kolina).

Ljekovita svojstva koprive još se proširuju u kombinacijama sa drugim biljkama u vidu čajnih mješavina, pa, čisti želudac, jetra i crijeva, liječi čireve na želucu i crijevima, naročito dvanaestopalačnom, liječi oboljenja uvećane prostate i upale mokraćnih kanala, kao i sve bolesti koje nastaju kao posljedica opterećenosti organizma

toksinima (reuma, giht, migrene, ekcemi). Sadrži komponente koje reguliraju nivo slobodnih androgena (muških spolnih hormona). Zbog iznimnih količina željeza poznata je u narodu kao lijek koji „jača krv“, pa se koristi kod anemija, malokrvnosti, nedostatka energije te brzog umaranja.

Poznato je vjerovanje u narodu da «tko se u proljeće najede koprive osigurao se željezom tijekom cijele godine». Vjerojatno da su ljudi u borbi protiv «proljetnog umora», u stanju opće iscrpljenosti, nakon zime, posegnuli u prirodu za ovom dosta ranom korovskom biljkom kao hranom i uvidjeli njena blagotvorna dejstva. Kopriva tako sa svojim svojstvima dobiva i prehrambenu vrijednost.

Kao insekticid, spravlja se otopina koprive i mlake vode, odstajala 24 sata i upotrebljiva kao insekticid tijekom naredna 24 sata. Ovaj pripravak se koristi kod manjih napada lisnih ušiju, koje uništava mravlja kiselina koja se nalazi u sveže pripremljenom rastvoru. Dodatkom par grančica ružmarina također će se pozitivno djelovati na suzbijanje rasta nekih mikroorganizama na voću i povrću. S obzirom da pozitivno djeluje na rast i razmnožavanje velikog broja kultura, koprivu s pravom neki izvori nazivaju «lijepa i dobra susjeda u vrtu». Iako, vrlo nepopularna u mnogim povrtnjacima, kopriva je ukusna namirnica za kojom bi svakako trebalo posegnuti u ovim proljetnim danima, kada je organizam doista «iscrpljen» niskim zimskim temperaturama. U nekim krajevima BiH i Hrvatske mlade koprive se tradicionalno beru i jedu za Veliki četvrtak i Veliki Petak.

Priroda se jednostavno pobrinula za čovjeka, a na nama je da učimo o njoj i da je čuvamo. Zato Vam preporučamo da se brinući o svom zdravlju uputite prema staništima kopriva i učinite nešto dobro za svoje zdravlje. Na kraju krajeva u nekom kutku povrtnjaka treba je pustiti neka izraste, ili je jednostavno razmnožiti dijeljenjem podzemnih izdanaka rizoma ili pak sjemenom.

Topolović Mirzeta

SADRŽAJ, A NE IZGLED

Uvijek me bunila jedna jednostavna stvar: arheološka iskopavanja diljem najpoznatijih svjetskih nalazišta nikada do danas nisu spominjala postojanja „bogatih“ nalazišta smetlišta drevnih naroda, nikada nisam čuo da je u blizini nekog drevnog grada otkopano odlagalište svega i svačega (smeća-u žargonu razvijenog svijeta). Zašto je to tako?

Za takvo stanje možemo „kriviti“ siromaštvo ljudi ondašnjeg vremena, nisku industrijsku razvijenost, brojnost stanovništva i još niz razloga koji mogu dovesti do zaključka da su svoje smeće vješto sakrili ili ga nisu „proizvodili“. Bilo da se radi o jednom ili drugom, činjenica je da ga nisu proizvodili u tolikoj mjeri da bi tragove pojma smeća mogli vezati za drevne civilizacije.

Ipak je to „vrijednost“ koju su u civilizacijske tekovine donijele generacije visoko sofisticiranih, slobodnih, demokratski osviještenih, potrošačkih, zaradi okrenutih itd. čuvara čovjekova blagostanja. Ne vladam povijesnim podacima, ne znam kada je „sve počelo“. Buni me činjenica da je važnije kako je upakovano deset vrećica čaja od činjenice što se nalazi u vrećici; smeta mi da vrijednost tegle s medom ovisi o staklu a ne o livadi, bagremu ili lipi i na koncu o pčeli-čovjeku koji ga proizvode. Učinite jednostavnu stvar: kada se vratite iz tjedne kupovine raspakirajte svaki proizvod koji ste kupili i pažljivo složite svu ambalažu koju ste „dobili“ uz proizvod. Ponovite to svaki put i nakon samo trideset dana pogledajte koliko je velika ta trgovačka želja da vam dobro upakovana stvar čini dobar proizvod. Sve da je i tako, nekako mi se čini kao da nismo dovoljno pripremljeni za ovoliku plastiku, vakuum pakiranja, stiropore u raznim varijantama, gumene igračke raznih boja i dezena. Kao da su nam te stvari došle na poklon pa nemamo nikakve obaveza spram toga. I budući smo takvi kakvi jesmo (a jesmo da se ne lažemo) kako došlo -tako ošlo, to su nam plastične vrećice mjeraci vodostaja na rijekama, brane su nam plastične boce. Sve za lagodnost života našeg jedinog.

Pozivam svakog čitatelja ovog biltena da prijavi trgovinu u kojoj mandarine, grah, šećer, bombone itd pakiraju u papirnate vrećice kako bi isti na sva usta bio proglašen čuvarem rijeke, pčele i nas samih. Nisam siguran da bi dodijelio Nobelovu nagradu čovjeku koji je proizveo materijal za prve najlon-čarape!

Šabić Niaz

UPS (Udruga prijatelja svjetlosti)

organizira izlete u Jezero, selo najbliže Odžaku u susjednoj općini Vukosavlje, pješice ili biciklima, na uživanje u blagodatima ulične rasvjete sve do svitanja.

Okupljanje ispred općinske zgrade u Odžaku, svaku večer u 20 sati.

Zbog rigoroznih prometnih propisa u RS-u, biciklisti su obavezni da imaju kacige.

U noćima punog mjeseca izleti se otkazuju!

PLAN RADA DRUŠTVA

01.05.2010.g. PROSLAVA PRAZNIKA RADA

- vrijeme i mjesto okupljanja : 09.00 sati, izletišta Radilj

- organizatori:..... Tiho (063341332) i Zile (063526320)

08.05.2010.g. JAVORJE «Borinom stazom»

- prijava : do 05.05.2010.g.

- organizatori:..... Asmer (061341476) i Anica (063554805)

16.05.2010.g. SVILAJ - kružno

- pravac vožnje : Odžak Vrbovac Svilaj Pos. Mahala Odžak

- vrijeme i mjesto polaska : 14.00 sati, ispred hotela

- organizatori:..... Marija (063386638) i Enis (063340417)

23.05.2010.g. « ČIČKOVOM STAZOM »

- prijava : do 21.05.2010.g.

- organizatori:..... Sabina (063913719) i Franc (063360418)

19-20.06.2010.g. KONJUH plan.dom Zobik

- vrijeme i mjesto polaska : 07.00 sati, ispred hotela

- prijava : do 16.06.2009.g.

- organizatori:..... Kata (063482291) i Marijan (063372926)

KALENDAR ZNAČAJNIH DATUMA

- 01.05. MEĐUNARODNI DAN RADA
- 03.05. DAN SUNCA
- 08.05. MEĐUNARODNI DAN CRVENOG KRIŽA
- 20.05. DAN ZDRAVIH GRADOVA
- 24.05. EVROPSKI DAN PARKOVA
- 31.05. SVJETSKI DAN NEPUŠENJA
- 05.06. SVJETSKI DAN ZAŠTITE OKOLINE
- 08.06. SVJETSKI DAN OKEANA
- 14.06. SVJETSKI DAN DARIVANJA KRV
- 26.06. DAN MEĐUNARODNE BORBE PROTIV DROGE

